

نگاهی به تحولات اخیر مرتبط با موضوع هسته‌ای ایران

شمارش معکوس برای سوت پایان

مریم جمشیدی

ایران را به علت خودداری از پذیرش تعلیق غنی‌سازی اورانیوم فراهم آورند، تهران پس از مذاکراتی با محمد البرادعی اعلام کرد که به توافق جدیدی رسیده‌اند. بدین شکل که ایران پذیرفت در قالب همکاری تازه‌ای، به ابهاماتی که در پرونده‌اش وجود داشت، پاسخ دهد ابهاماتی که همواره البرادعی در گزارش‌هایش به آنها، اشاره می‌کرد و با استناد به آنها می‌گفت نمی‌تواند صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های اتمی ایران را تایید کند. لذا تهران و آژانس به تفاهمی درباره برنامه کار برای حل موضوعات باقی مانده اجرای پادمان دست یافتند و قرار شد طی دو مرحله که هر یک، فرصتی شصت روزه بود، در این زمینه همکاری کنند.

آژانس را اعلام کند. تهران از اواخر بهار امسال در اقدامی غیر منتظره حاضر شد تا بر خلاف روال گذشته به ابهامات و سوالات آژانس درباره برخی اخبار و فعالیت‌های هسته‌ای‌اش پاسخ دهد. مسایلی که از دیرباز مورد سوال آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بود و تا چندی قبل، هیچ پاسخی از سوی ایران به آنها داده نمی‌شد، عبارت بودند از: سانتریفیوژهای P۱ و P۲، آلودگی‌های دانشکده فنی تهران، پلونیوم ۲۱۰، معدن گچین و پروژه نمک سبز به همراه نسل جدید سانتریفیوژهای موجود در ایران. بنابراین درست در شرایطی که پنج عضو دائم شورای امنیت به همراه آلمان در حال بررسی اوضاع و رایزنی با هم بودند تا مقدمات صدور سومین قطعنامه تحریم علیه

برنامه هسته‌ای ایران چند سالی می‌شود که مقاطع حساس را پیش روی خود می‌بیند. اما روزهای اخیری که گذشت، مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین آنها محسوب می‌شد. چرا که مدیر کل آژانس انرژی اتمی گزارشی را ارائه داد که از مدت‌ها پیش نگاه‌های زیادی را معطوف خود کرده بود.

این گزارش که محمد البرادعی همچون روال همیشگی آژانس در اواخر هر فصل آن را ارائه داد، اگر چه مثل گذشته به موضوع هسته‌ای ایران اختصاص یافته بود، اما یک فرق اساسی با بقیه داشت و آن این که دیپلمات ارشد مصری و البته مسلمان آژانس این بار قرار بود نتایج توافق‌های اخیر ایران و

ایران اگر چه تاکنون بر خلاف خواست جامعه بین الملل حرکت کرده اما جدی بودن هشدارهایی از جنس تحریم می تواند روند بازی را تغییر دهد

پس از آن رفت و آمدها بین تهران- وین آغاز شد و اولی هانیونن معاون ارشد و محمد البرادعی و جواد وعیدی معاون لاریجانی، دبیر سابق شورای عالی امنیت ملی پشت میز مذاکره نشستند. آنچه که از دل این جلسات بیرون می آمد، در تازه ترین گزارش البرادعی منعکس و سرانجام اواخر آبان ماه به اعضای دایم شورای امنیت و شورای حکام آژانس بین المللی انرژی اتمی ارایه شد. البرادعی در این گزارش اعلام کرد که پاسخ های ارایه شده ی ایران درباره برنامه های سانتریفیوژهای P1 و P2 مطابق با یافته های آژانس است و این پرونده بسته است. وی در ادامه ی گزارش ۹ صفحه ای خود در عین

حال تاکید کرد اگر چه تهران به پرسش ها و بخشی از ابهامات آژانس درباره پرونده هسته ای اش از سال ۱۹۷۸ پاسخ داده اما، همچنان باید به دیگر پرسش های آژانس در چارچوبی که بین ایران و آژانس تعیین شده، پاسخ بگوید. اشاره آژانس به مباحث آلودگی های دانشکده فنی تهران، معدن گچین و پروژه نمک سبز بود که از جمله موضوعاتی است که باید ظرف چند هفته ی آینده به پرسش های مربوط به آنها پاسخ دهد.

انتشار این گزارش که در آن به همکاری های تهران با آژانس اشاره شده بود، موجبات شادمانی ایرانی ها را فراهم آورد. به گونه ای که دیگر هیچ کدام از مقامات کشور مان آن را گزارش دوپهلوی توصیف نکردند و در عوض اظهارات البرادعی را نشانه روند صلح آمیز فعالیت های هسته ای ایران دانستند. اما این همه خوشبینی با نگاهی دقیق تر به گزارش مذکور بی دلیل است چرا که البرادعی اگر چه تاکید می کند پیشرفت خوبی در ارتباط با راستی آزمایی دستیابی ایران به فناوری غنی سازی با سانتریفیوژهای P1 و P2 به دست آمده اما آژانس مانند همه موارد راستی آزمایی به دنبال کردن تایید این نتیجه، ادامه خواهد داد. از سوی دیگر وی تصریح می کند که همکاری های اخیر تهران با آژانس یک اقدام واکنشی و نه داوطلبانه بوده است. به کاربردن کلمه "منفعلانه" از سوی دبیر کل آژانس هم، شاهی دیگر بر چند پهلوی بودن این گزارش مکتوب است. به ویژه آن که باز متذکر می شود "دامنه و ماهیت فعالیت های غنی سازی با سانتریفیوژ در ایران، به

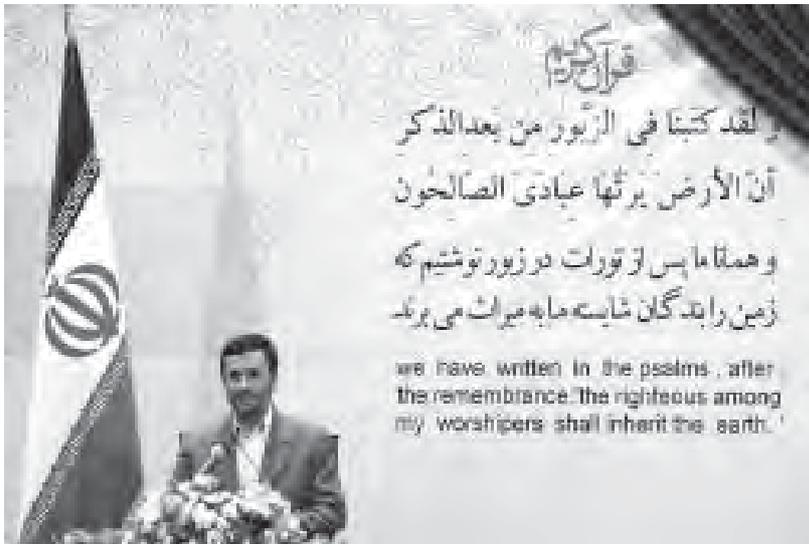
گونه ای است که می تواند کاربردهای نظامی هم داشته باشد". جالب آن که غربی ها همین بخش از گزارش البرادعی را مستمسک قرار داده و به مخالفت خود با برنامه هسته ای ایران ادامه می دهند. از مجموعه ی این سخنان و رفتارها می توان چنین نتیجه گیری کرد که نگاه آنها به اتفاقات و تحولات اخیر در پرونده هسته ای ایران به گونه ای کاملا متفاوت از رویکرد مسوولان کشور است. با وجود این البرادعی در کنار درخواست هایش از ایران مبنی بر ارایه اطلاعات بیشتر، اجرای بدون تاخیر پروتکل الحاقی و پذیرش تعلیق غنی سازی، از اعضای ۵+۱ دوباره مهلت خواست تا پایان سال جاری میلادی صبر کنند تا تهران به رفع ابهام از باقی مانده ابهامات بپردازد. اما اعلام این گونه توصیه ها اگر چه فعلا به آنها عمل شده اما مانع از آن نشد تا غرب در این باره واکنشی از خود نشان ندهد. سه کشور اروپایی با ناکافی دانستن گام هایی که ایران تاکنون برداشته، ناامیدی خود را از کشورمان به دلیل همکاری های نسبی و واکنشی اش، مطرح کردند و طی بیانیه ای چنین گفتند که باید در شورای امنیت سازمان ملل به نتیجه گیری بپردازند. به اعتقاد آنها صبر کردن گزینه مناسبی نیست. آمریکا نیز اگر چه از تلاش آژانس برای روشن ساختن تمامی جوانب برنامه هسته ای ایران استقبال کرد، اما در عین حال خاطر نشان شد که از ایران به علت عدم ارایه تمامی اطلاعات مایوس شده است.

روسیه نیز ابراز امیدواری کرد تا ایران گزینه های مختلف رفع نیازهای خود به سوخت هسته ای را محاسبه کرده و تصمیمی سنجیده و منطقی بگیرد.

مخالفانی که موافق می شوند

در میان پنج عضو دایم شورای امنیت به همراه آلمان، تنها دو کشور چین و روسیه بوده اند که به صراحت از اقدامات تحریم های گسترده تر علیه ایران از طریق شورای امنیت دفاع نکرده و خواستار دادن فرصت به تهران در چارچوب تعیین شده میان ایران و آژانس و به نتیجه رسیدن آن شدند. از این رو برگزاری نشست ۵+۱ بیشتر با هدف متقاعد ساختن چین و روسیه از اقدامات غرب برنامه ریزی می شود. این در حالی است که تا چندی قبل سران این گروه در برپایی این نشست ها، هر بار به علتی ناکام ماندند. یک بار نماینده چین در جلسه حضور نیافت و این در شرایطی بود که وزیر خارجه این کشور چند روز قبل

با سفر به تهران با مقامات ایران رایزنی و دیدار داشت. بار دیگر نیز در لندن وقتی که نمایندگان ۵+۱ خواستند با یکدیگر پس از مذاکره آخر سولانا و جلیلی دیدار کنند، این مقام روسی بود که نتوانست در نشست حضور یابد. اگر چه علت این امر، بارش برف و انجام نشدن پرواز نماینده این کشور عنوان شد، اما به نظر می‌رسید که اراده‌ای فراتر از بدی آب و هوا یا تداخل برنامه‌های دیپلماتیک مانع از شرکت سفیران این دو کشور در نشست ۵+۱ شده باشد. ابهام در سرنوشت این جلسات و برگزاری‌اش تا آنجا پیش رفت که محمود احمدی‌نژاد رئیس‌جمهور با قاطعیت از عدم صدور سومین قطعنامه علیه کشور سخن راند. اما هنوز ۲۴ ساعت از این پیش‌بینی نگذشته بود که چین اعلام کرد از تحریم‌های جدید درباره برنامه هسته‌ای ایران حمایت می‌کند. به همین علت بود که نماینده‌ی این کشور در نشست ۵+۱،

مواضعی هم سوت‌ها با آمریکا و دیگر اعضای گروه اتخاذ کرد. پکن در این نشست که در غیاب نماینده روسیه صورت یافت، با ممانعت از سفر مقامات ایرانی بیشتری به کشورهای خارجی اعلام آمادگی و از تحریم بانک‌های ایرانی نیز حمایت کرد. بدین ترتیب چین با چرخشی قابل ملاحظه هماهنگ با غرب، در جبهه مقابل پرونده هسته‌ای ایران قرار گرفت. این اتفاق غرب را دلگرم‌تر از پیش ساخت تا به هدف خود در آینده‌ای نزدیک دست یابد.

در این میان تنها مسکو باقی مانده است تا نظر خود را در این زمینه بیان کند. هر چند که با نگاهی به کارنامه روس‌ها در زمینه پرونده هسته‌ای ایران می‌توان متوجه تغییر موضع این کشور در دقیقه نود و حمایت همه جانبه‌اش از تصمیمات شورای امنیت شد. البته گزارش سولانا که آمریکایی‌ها امید فراوانی به منفی بودنش دارند، می‌تواند کل معادلات را به هم بریزد. غرب بر روی این گزارش حساب ویژه‌ای باز کرده است چرا که نوعی صدور مجوز برای آنان محسوب می‌شود. در کنار آن، فرصت بیست روزه‌ای که تا پایان سال جاری میلادی باقی مانده است هم، می‌تواند تحولات غیر منتظره‌ای را پدید آورد.

ایران اگر چه تاکنون بر خلاف خواست جامعه بین‌الملل حرکت کرده اما جدی بودن هشدارهایی از جنس تحریم می‌تواند روند بازی را تغییر دهد. منطق دیپلماسی حاکم بر پرونده هسته‌ای از ابتدا تا زمان حال ثابت کرده که قابل تغییر و حتی گاهی اوقات غیر قابل پیش‌بینی است. با این وجود تمایل طرفین به حل مسالمت‌آمیز آن، چیزی نیست که

سال تاکید کرده و ژاپن، اسرائیل و برخی کشورهای غربی دیگر نیز آن را دلیلی بر اعمال فشار بر ایران قلمداد نمودند. نکته قابل تامل اما موضع تردیدآمیز چین و روسیه در خصوص این گزارش است که صاحب‌نظران آن را در ادامه سیاست "یک بام و دو هوای" این دو عضو دائم شورای امنیت می‌دانند. آنچه مسلم است پس از ارایه گزارش خاویر سولانا به کشورهای ۵+۱ و روند حرکت به سوی قطعنامه سوم، می‌توان در خصوص دلایل انتشار این گزارش با نگاه شفاف‌تری برخورد کرد.

قابل انکار باشد.

شاید از این روست که می‌توان گاهی نگاه امیدوارانه‌ای به حل مساله‌ای داشت که کلاف هزارپچی شده است که هر رشته‌اش به یک سو مرتبط می‌شود. با این حال زمان زیادی تا به پایان رسیدن فرصت‌ها باقی نمانده و ساعت شنی هسته‌ای ایران به ثانیه‌های آخر خود نزدیک می‌شود. بدین ترتیب مشخص خواهد شد که طرفین چگونه مساله خود را حل کرده‌اند و چه راه حلی را برای عبور از گذرگاه تنگ اتمی برگزیده‌اند.

در چنین سمت و سوی بود که انتشار گزارش ۱۶ نهاد اطلاعاتی آمریکا و در راس آنها امنیت ملی این کشور (NSA) در خصوص عدم حرکت ایران به سوی نظامی کردن برنامه هسته‌ای خود، معادلات موجود در زمینه "چالش" هسته‌ای ایران با غرب را وارد فاز جدیدی کرد. اگر چه بوش و رئیس سازمان جاسوسی آمریکا (CIA) بلافاصله پس از این گزارش با حضور در جمع خبرنگاران یادآور شدند که "اتفاق تازه‌ای" در سیاست‌های ایالات متحده علیه ایران رخ نداده، اما ایران از این گزارش استقبال "پردامنه‌ای" کرد. در عین حال پس از فرو نشستن گرد و غبار حاصل از واکنش‌های ابتدایی به نگاه هسته‌ای جاسوسان ایالات متحده بود که مشخص شد تاکید ایالات متحده بر عدم تغییر سیاست‌های این کشور در قبال ایران به ۵ عضو دیگر سازمان ملل به علاوه آلمان نیز تسری یافته است. آلمان، فرانسه و انگلیس از یک سو با بی‌تفاوتی نسبت به این گزارش بر تداوم نشست‌های خود برای ارایه پیش‌نویس قطعنامه سوم علیه ایران به شورای امنیت

انتشار این گزارش که در آن به همکاری‌های تهران با آژانس اشاره شده بود، موجبات شادمانی ایرانی‌ها را فراهم آورد